Tečaj XIX. List 3.

NOVICE
gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 16. januarja 1861.

Naši kmetje.

Slovenska dežela šteje veliko veliko tisuč (tavžent) kmetov, ki imajo na milijone oralov zemlje in kterih premoženje znaša veliko milijonov goldinarjev.

Kako je tedaj, da tako velika množica ljudí, morebiti največa izmed tistih stanov, ki si z delom kruh služijo, in tako premožna v svojem gospodarstvu, nima v deržavi toliko veljavnosti, kakor bi jo imela imeti po svojem posestvu?

Kako je to?

Kmet v nekdanjih časih je bil celó malo obrajtan človek v deržavi in vsaka mestna šlapa, ki je komaj toliko sežnjev zemlje imela kakor kmet za svojo hišo, je z zaničljivo besedo pitala „neumnega kmeta“. Tudi omikani ljudje so bili večidel teh misel, čeravno jim spodobnost ni pripustila, da bi bili to besedo tako očitno izrekli.

Sedaj, ko je kmet oprosten tlake in desetine in je postal sam svoj gospodar, je, hvala Bogú! to drugač. Krivično bi bilo, ako bi ne hotli spoznati, da kmet, kar je oprosten tistega jarma, je postal tudi veljavniši človek, in pa je pravih, časti vrednih možakov tudi med kmeti sedaj povsod veliko.

Deržava je kmeta postavila v versto vseh druzih deržavljanov; pred postavo veljá toliko kot knez in grof. Al v javnem življenji kmet še zmiraj ne veljá toliko kakor drugi deržavljani, in kar bi mogel po pravici veljati po svojem posestvu.

Al se v tem krivica godí kmetu ali ne?

Da! godí se mu krivica od ene strani, — od druge pa ne.

Godí se mu krivica, ker on, le na delo vezan, se v naših slabih ljudskih šolah ni toliko učil, da bi se bil povzdignil na nekolikošno stopnjo omikanja; on dela svoje rečí tjè v en dan kakor je vidil svojega očeta ali soseda; kaj več in kaj druzega se ni učil; roke so pridne, al um je zanemarjen; zato mu je mar le zato, da bi si pridobil premoženja, za drugo pa nič. Da je tedaj kmet zaostal za drugimi stanovi, ni on sam kriv.

Al kriv je vendar tudi on, ker vé, da Bog je le človeka ustaril, ne pa gospóda in ne kmeta; če bi količkaj mislil — in um mu je dan — bi sam lahko spoznal, da tudi kmetu je treba marsikterih vednost, sicer bi bila enaka z voličem, ki tudi pridno dela, ako bi delo samo bilo poklic človeški. Dnar je res velika moč, al vednost je še večja in žlahnejša, zakaj vednost pelje človeka k večemu dobičku; z dnarjem pa si nobeden ne more vednosti kupiti. In zatega voljo, ker kmet zaničuje vednost in jo imenuje le puhlo in nepotrebno igračo, si je sam kriv, da ga ta in uni očituje „neumnega“.

Pomislimo, da že več let so na Štajarskem, Kranjskem kmetijske šole; al koliko kmetov je poslalo svojih sinov v te šole? Če se jim ne plača, da grejo v šolo, ga ni skor nobenega v šoli. To je očitno znamenje, da kmetje ne cenijo podučenja v šoli in vednost sploh ne.

Pa utegne kdo reči: „Jez potrebujem fanta domá, in šola mi je predraga“. Če vam je fant kakor volek le za delo, ne spoznate dolžnosti starišev. Če pa dnarja nimate ga v šolo poslati, vas ne bo noben pameten silil. Al dosti je kmetov, ki imajo premoženje, in od teh je govorjenje. Za bolj revne naj bi vsak kanton zložil dnarja za dve štiftengi, da bi se s temi dnarji pošiljali brihtni fantje v kmetijsko šolo, ki skozi 2 leti ne prizadeva preobilnih stroškov. Taki izučeni fantje bi se pozneje po lastnih skušnjah domá še bolj prebrisali in bili bi svojim soseskam živ izgled. Po njih bi se v vsaki fari povzdignilo kmetijstvo in dobiček bi bil za celo deželo. Ker davki od leta do leta rastejo, je treba s posebno modrostjo zemlji še kaj več iz rok izviti, ker pa navadni kmet, če je še tako priden, ne more, kar ne vé, kje bi se dobička lotil.

Gospodarske skušnje.

(Da pitavni prešiči ostanejo ješči), ni boljega kot to, da se jim vsaki dan zraven navadne klaje še perišče ovsa daje, ki je bil tako-le osoljen: V pripravno posodo (škaf ali kad) deni toliko ovsa, da ti ga bo za dva dni dosti; vmes ga potresi s soljó, gori po verhu pa tudi, in potem vlij enmalo vode na oves. Ker se namočeni oves napnè, se vé da posoda ne smé prepolna biti. Ako prešiča pitaš s kuhanim krompirjem, repo, siratko, otrobi itd. ti bo izperva vse rad žerl in se dobro redil. Al čez več tednov se mu ustavi večidel jed in pitanje ne gré več tako ročno od rok, kar je gospodarju v škodo. Da to odverne, naj ravná tako kakor smo gori rekli, in prepričal se bo sam, da ni bosa, kar smo svetovali. „N. l. Ztg.“

(Najbolja in najcenejša živa meja) se napravi iz gloga ali belega ternja (Weissdorn). Al vsak tega ne zná; zato naj povemo to-le: V jeseni naredi graben 2 čevlja širok, 2 do 3 čevlje pa globok. Spomladi verzi to zemljo, ako je dobra, v graben nazaj in vsadi va-njo glog po 4 pavce narazen (triletno ternje je bolje od dveletnega); če zemlja ni dobra, primešaj ji bolje. Ena sama versta je za mejo bolja kot dve versti, ker se tù spodnje mladičice rade zadušé; le pozabiti ni, da mejo (plot) pervo leto in, če je treba, tudi v drugem letu, na tri pavce porežeš, da prav gosta prihaja od spodej gori. Poznje leta obreži mejo vsako leto dvakrat, in sicer preden pervič in preden drugič poganja, da bo prav gosta. Poglavitna reč pa je, da germičje pridno okopavaš, da mu plevél močí ne zatare. Čez en čevelj ne pusti meje na široko rasti.

(Pesa ali krompir za krave). Če se pesa molznim kravam poklada, je mleko in sirovo maslo bolje kakor o krompirju. Koliko pa zdá pesa memo krompirja, da gospodar vé pravo zadeti? Natanjčne kemijske preiskave učijo, da 900 funtov pese zdá toliko kot 550 funtov krompirja. Po tej primeri se lahko prerajta prava mera pese, ako se kravam poklada namesto krompirja.

(Nova znajdba za razpošiljanje cepičev). „Pom. Monatschrift“ priporočuje sledeče pošiljanje cepičev pravi, da bo to velik dobiček za sadjorejo. Cepič, ko se

mu poreže pirje, se vtakne v navadno buteljo, ki je bila ravno pred s frišno vodo poplaknjena, pa vode ne smé nič več v nji biti. Butelja (flaška) naj se potem zakapa s smolo ali voskom popolnoma, in se med seno v tružico dene in pošlje kamor je treba. Se vé, da prejemnik mora buteljo razbiti, al te ni nič škoda. Berž pa ko se iz butelje čepiči vzamejo, naj se vnovič porežejo, s frišno vodo poškropijo in v frišno vodo postavijo.

Kaj je domoljubje?

Govor prečastitega kanonika Josipa Marić-a v stolni cerkvi ob obhajanji stoletnice na slavo narodnega horvaškega pesnika Andreja Kačića-Miošića v Zagrebu 13. dec. 1860.

(Konec).

Perva dolžnost vsakega domoljuba tedaj je zmernost do samega sebe, in to v tihem in burnem času. Ima se tedaj pravi domoljub čisto in pošteno ponašati, da bo krepka podpora domovini svoji; zakaj kaj ima domovina od tega, ako so ji sini bolehni, slabi in spačeni? Pravi domoljub mora svoje duševne moči, kolikor je le mogoče, razvijati in izobraziti se, da svoji domovini na vse kraje koristi; mora varovati svoje zdravje in življenje, da ga v potrebi svoji domovini žertvuje; mora nad svojim poštenjem čuti, da ga domovina spoštuje in sodeželani stavijo zaupanje v njega; z eno besedo: mora do sebe v vsem zmeren biti in občni blagor, pa ne samo svojega, pred očmí imeti. Davida na čelu njegove vojske napade enkrat taka žeja, da ni imel ne sline, da bi si svoje suhe usta zmočil. To videč se trije njegovih vitezov serčno podajo posred sovražnikovih čet k studencu, in mu prinesejo požirek vode. Vidivši to David osupne in je kakor okamnjen. In prevdarši nevarnost, kteri so se junaci s tem početjem izpostavili, in prevdarši, da bi ali ti ali drugi za kaj sličnejega ali gorjega morebiti z uspehom odpravili se, ter zavoljo udobnosti, ktera se preterpeti more, v nevarnost djali življenje svoje, ktero so samo domovini dolžni, reče: „Zakaj bi pil jez kri svojih podložnih?“ in zlije vodo na zemljo. Glejte izgled zmernega domoljuba! — Pravi in modri domoljub je posebno v burni dôbi zmeren. Zakaj modri domoljub vé, da viharji ladijo ali ob kamnju razbijajo ali jo pa v ponor stermoglavjajo, zmerni vetri pa jo k njenemu cilju gonijo; on vé, da nagli dežji in plohe povodnji delajo, ki vse pokončavajo, tih in pohleven dež pa nakvaša in plodi zemljo; on vé, da silni ogenj žge in uničuje, zmeren pa greje in godí; vé, da slabi samo ob času nevarnosti ali kukajo ali večejo in razsajajo, jaki in modri pa pripravno, pokojno in prevdarno pričakuje čas možkega boja; vé, da dobra vlada plaka nad puntom svojih podložnikov, zločudna pa se smeja, ker vé, da v moteżu in métežu se najboljega plena nadjati more.

Ko so se Rimljani za Sila in Mária, za Cina, Katilina, Klodija, Cezara in Pompeja v dolgo terpečih vojskah popolnoma razdjali in Rim v veliko groblje prestvarili, so se vergli tudi še pod ojstro šibo Oktaviana in triumvirata, samo da se po tolikih nemirih in nezgodah spet enkrat odpočijejo pri domorodnem ognjišču.

Druga je dolžnost domoljuba: pravica do svojih sodeželanov. Pravica, gospodje moji! je najvišja dolžnost pravega domoljuba, ker na pravici počivajo vse prava deržavljanske. „Pravica dviga narode, nepravica jih pa pogubljuje“ — govorí sv. pismo. Zatrite na zemlji pravico, in zaterli bote z njo prava, s pravi pa slogo in pokornost, s pokornostjo srečo in varnost domovine. Nepravični človek je največje zlo v domovini; nezmožen je starašina, nestanoviten podložnik, plašljiv vojnik, oduran oče, spačen sin, nezvest prijatel, goljufen tergovec, in gerd deržavljan v vsem. On je kuga, on je bič domovine. To so vam oni jadniki, kteri so brez iskre domoljubja, kteri se kakor kača celó do podnožja kraljevskih prestolov doplazijo, se na persi terkajo, pa s svojo hudobnostjo in lakomnostjo, s svojo nezvestobo in izdajstvom omrazé najboljega vladarja pri podložnikih, in razpró očeta z njegovimi otroci ter na deržave in prestole neizlečljive razlivajo jeze in čemere. To so vam oni, kteri so podobni ubijavcom starišev svojih in ktere neki stari zakon obsoduje, da se s psom in kačo v vrečo zavežejo in v vodo veržejo.

Nepravičen deželan je tak kakor hajduk, kteri svojo lastno mater v robstvo (sužnost) daje in ubija, ter v robstvo daje in ubija svojo domovino. Ta domovina je ona mati, ktera nam je gradjansko življenje dala, ktera ga pestova in hrani, ktera skerbí za naše izobraženje, čuje nad našim ponašanjem, zavarjuje opravila, tergovino, obertnost in umetnost, brani nas notranjih in unanjih sovražnikov, in to ona vse dela iz materne skerbnosti, ljubezni in zvestosti. — O domovina! sladko ime, ime sveto, ime izvišeno, ime ljubljeno za vsako pošteno serce, kdo more vse tvoje prava našteti! Kot domovina imaš pravo, da te ljubimo, kot braniteljica, da te ubogamo, kot dobrotnica, braniteljica in čuvarica, da smo ti udani in zvesti. V tebi, domovina! smo pervo luč ugledali, v tebi materne persa sisali, v tebi na ročju matere iz njenih sladkih ust našega sladkega govora angeljske pili glase, po tvojih smo poljanah skakali, skoz tvoje gore pevali, žubore tvojih potočkov poslušali, s tvojo se hrano hranili in na tvojih hladnih studencih žejo gasili. V tebi počiva prah naših starišev, bratov, sester in prijatlov, v tebi tudi mi danes ali jutri in v tvojem krilu zaspati želimo. Domovina perva za Bogom, vse, kar imamo, tvoja nam ljubezen je darovala! Obilići in Jugovići, Zrinovići in Jelačići, in ostalih junakov naših nešteto število, kteri kakor zvezde na slovanskem bliščé nebu, ljubili so te, dvorili so te in za te so življenje žertovali, drugega nikakoršnega namena pred očmí ne imajoči, kakor slavo junaško, da so ti branili poštenje in svobodo, in pred vsem svetom kakor vredni sini tvoje častno materno lice osvetlali. Imena njihove svete so in blagoslovljene v narodu, al ime izdajavca Brankovića Vuka, dokler je kaj roda, bo ostalo prokleto.

Tretja dolžnost domoljuba je spoštovanje Boga in vere, in to je ona dolžnost, ktera obe perve na nogah derží. Ali če misliti kdo, da domoljubje brez vére ostati more? Numa, Likurg in Solon so bili postavodajavci, bili so očetje svoje domovine, kdo bo to tajil? Pa kdaj so oni pokladali in čemu temeljni kamen, da ne bi bili na pomoč božanstva klicali? Iz tega sledí, da so največji domoljubi in najpobožneji možjé bili, in v kom vere ni, v tem tudi domoljubja ni. Vera je okrepila Samsona, da je mogel stresti stebre in s sabo vred sovražnike svoje domovine upropastiti. Vera je ohrabrila malega Davida, da si je upal proti velikanu in ga je premagal. Vera je ojunačila slabo Judito, da je svojega naroda hudodelcu odsekala glavo. Vera je oduševljavala junaške Makabejce, da so sovražnikom svoje domovine tristo zadavali jadov. Vera je potovala med divje narode in jih krotila, redila in izobraževala. Vera je obvarovala propasti stare znanosti, knjige in umetnosti. Vera je pušave naplodila, močvire osušila, svilo donesla, zvonove izmislila in glasbo uzvišila. Vera je sosidala veličanstvene hrame in ukrasila jih. Vera je iznašla izrejališča, v kterih se toliko umnih pa ubogih mladičev na njene stroške odhranjuje in izobražuje. Vera je povzdignila pristanišča, v kterih se ubogi majhni otroci hranijo in podučujejo, v kterih se bolnim streže in grešniki na pokoro in poboljšanje življenja obračajo. Vera je pred tremi dnevi tù v mestu tako domoljubno delo naredila, da bode, dokler bo serce v rodu bilo, tako dolgo tudi slavno ime njenega dobrega dela blagoslavljalo. Vera je tolike domoljubne dela storila, da bi pred na nebu zvezde kakor nje izšteti mogel. Kdor v domovini vero podkopuje, ta ji odjemlje največjo dragocenost; z eno roko zida, z drugo podéra; dela postave, pa od-

vzema jim posvečujočo moč, odvzema žalostnemu v nesreči tolažbo, odvzema grešniku strah Božji: ubija domovini dušo, život, bitje in obstanek. Da! tako je; zakaj vera je temelj vsakega blagra v domovini, temelj postav, temelj čudoredja, pravice, poštenja, prestola, vlade, svobode, mira, varnosti, sreče in blagostanja. Kdor tedaj želi, da ga mati domovina svojega zvestega in dragega sina imenuje, je treba, da je zmeren do sebe, pravičen do vseh in pobožen do Boga.

A ti Otče! sa neba visine,
Ravnaj sudbu drage domovine.
Ti uputi narode i vlade
Po savjetu neka tvomu rade;
I u čemu prava sreća cvate,
U tom nek se slože i pobrate!
Domoljubje i kršćansku vjeru
Pusti, neka svoj blagoslov steru.
Tà oboje tvoja su dječica.
Nek ih brani tvoj štit i desnica.
Sjedini ih i vodi u slozi,
Prosvietli ih, ravnaj i pomozi,
Da po njima budemo spašeni,
Ovdje sretni, kot tebe blaženi!

Nekoliko od velike potrebe, da se slovenski jezik v uradnije vpelje.

(Dalje).

Opravilo uradov s slovenskim ljudstvom v nemškem jeziku uzrokuje nezaupnost do gosposke in to ne more nikdar v blagor biti ne ljudstvu ne deržavi.

Kolikrat se sliši glas med ljudstvom: „O, ko bi jaz nemško znal!“ In če ga vprašaš: „Kaj bi bil bolji, ako bi nemško znal?“ dobiš odgovor: „Vedil bi saj, kaj se gospôda v kancelijah pogovarja — kaj z nami ubogimi kmeti počenja; vedil bi, kaj in kako gospôda piše, in vedil bi, na kaj se podkrižam ali podpišem; tako pa, ker nemškega ne znam, gospôda lahko piše, kar hoče, in mi spet pové, kako je pisala, kakor hoče“.

Vzemimo: Koritnikova žena je pametna žena; neče nobene prešerne dekle, zato pa vzame v službo svojo sestro Meto, ki jo dobro pozná, da je zvesta, pridna in pametna dekla. Pa tudi Matija, njenega moža brat, je pameten fant. Pa pès vedi, kako je bilo to, ženske v obližji so jele govoriti, da se Matija in Meta poznata. Kako bi se ne, saj Meta ni prišla iz devete dežele. Koritnica pa pravi: To so babje marne. Toda ljubezen oslepí, da nad ljubljencom slabost in pregreškov ne vidimo. Kdo vé, kako je bilo to; ženske v obližji so jele ob nedeljah v cerkev in iz cerkve gredé glave vkup stikovati in babica babici šeptati, da Meti pri Koritniku bo pogače treba. Kdo vé, kako to ženske vejo, ker jim tega nobeden ne pové? Enega dné Meta dolgo ne ustane, spala je pa v svislih. Ko Meta ustane, grejo stara teta telíčku po detelje v svisle in v slami najdejo vogel peče, ki se je iz slame vidila. Teta jo poberó, kar otroka s tem odgernejo, ki je bil ravno kar rojen, pa je bil mertev. Meta je bila pa v zelnik šla za prešiče naberat, al bila je vsa osupnjena, plašna in zamišljena. Ko strela zadene ta novica Koritnika in Koritnico, kar so teta povedali.

Vzemimo: Meta je bila v tej reči nedolžna zunaj tega, kar jo je v drugi stan pripravilo, v čimur pa le Božji sodbi in kazni zapade po cerkveni zapovedi. Vzemimo: ona je vsa nedolžna v tej reči zunaj tega, da ni precej te reči razodela in povedala, kar se je bilo zgodilo, kar ji pa nobeden toliko zameriti ne more, ker je en čas premišljevala, kako bi to sramotno reč razodela.

To pride pred gospósko in stara teta morajo iti na izpraševanje; iz tega pride, da od tete te besede na belem papirji zapisane stojé: „Ko grém zjutraj telíčku po deteljce, najdem, da je en vogel peče iz slame gledal. Jaz reva se pripognem, pečo poberem, kar otroka odgernem, pa je bil mertev“.

Po tem pride Meta na izpraševanje in te so nje besede: „Ko sem otroka porodila, sem ga v pečo zavila in v slamo djala, potlej ga še malo s senom pokrijem, in na to se vsedem, in en četert ure ali kaj posedim. Potlej grem v zelnik, prešičem naberat in mislim, kaj mi je začeti“.

Sodnik rečó svojemu pisarju: „Schreiben's: Nachdem ich das kind geboren hatte, so habe ich dasselbe in ein haupttuch eingewickelt, in das stroh hinein gesteckt, noch mit heu bedeckt und mich darauf gesetzt, und so sass ich beiläufig eine viertel stunde lang. Alsdann ging ich in den krautacker, den schweinen futter zu suchen und dachte nach, was mir zu thun wäre“. *)

Sodnik jo še vpraša, ali je bil otrok živ in keršen? Meta mu beseduje: „Ni bil živ ne, žlahni gospod! kakor je bila podoba, je bil mertev; ni nič sopel, vendar sem ga kerstila, ako bi morabiti le kaj živ bil“. Uradnik jo vpraša, od kod je vode dobila, ker je bila preslaba po njo iti?

Meta pravi: „Jez ne vem, kakošna Božja reč mi je bila; zvečer, ko se vležem, sem bila tako žejna, da sem dvakrat vstala in šla na korito vode pit, potlej pa verč vode s seboj vzamem, da bi jo pila, če bom še žejna, in s to vodo sem otroka kerstila“.

Uradnik ji reče: „Ostaneš pri tem, kar si govorila?“ Meta hitro odgovori: „Da, da, žlahni gospod, jaz zmiraj pri tem ostanem, kar sem govorila“.

Uradnik: „Primi za peró in se podkrižaj!“ Meta: „Da, da, se že podkrižam, kolikorkratov je treba“.

Vzemimo mi zdaj slovenske besede, ktere ste Meta in teta govorile, kakor so same na sebi, in kdo ne bo Koritnikove dekle nedolžne ali saj komaj pregreška krive obsodil, če se tudi pravoslovja ni učil; vzemimo pa ravno te besede v nemški prestavi, in kdo ne bo sodil, da je mislila dekla otroka umoriti, ker se je po nemški prestavi na-nj vsedla, in da ga je res umorila, ako bi bila v otroku vendar kaka iskra življenja bila. Ako hočeš čisto vodo resnice piti, moraš k studencu izvirne besede iti!

Čez kake štiri tedne ali še več gré spet na „fergêr“, pa Meta se derží le pervega „fergerja“ in ker je po nemško pisan, ji ga uradnik tako po slovensko tolmači in pravi: „Potem, ko sem otroka porodila, sem ga v aptuh noter zavila, v slamo noter vtaknila, in pokrila sem ga še s senom in sem se na-nj ali gori vsedla, in okol en firteljc ure na njem sedela. — No zdaj ali še ostaneš pri svoji besedi?“

Meta pa: Žlahni gospod, jaz tega nisem govorila — jaz otroka nisem nikoli v slamo vtikovala in skrivala — jaz se nisem nikoli na-nj vsedla — jaz sem reva res v zelnik šla in mislila, kaj mi je začeti, — žlahni gospod, jaz tega nisem govorila in tudi tega nikoli ne poterdim, kar so oni pisali.“

Če pa ljudje kaj takega vidijo in slišijo, ali more biti, da ne bi omagalo zaupanje do gosposke?

Kdo pa to nezaupnost do uradnikov uzrokuje? Morebiti uradnik? Kaj še — ta ne — le nemški jezik v kancelijah in tista gospôda, ki slovenščini ni kos.

Beseda kakega ptujega jezika se ne naučí tjè v en dan po vseh pomenih, ki jih ima, in uradnik je ne more v drugačnem pomenu zapisati in prevoditi, kakor v tistem, v kterem jo vé in zná — ali je tedaj uradnik kriv, da ni besede „na to“ z „hernach“ prestavil, ker se tega nikoli učil ni?

Zatorej odborniki prihodnjega deželnega zbora prizadevajte si, da na Slovenskem ne dobí nobeden cesarske službe, kdor ni slovenščini popolnoma kos, in da se na domači zemlji v kancelijah govorí in piše v domačem jeziku.

(Dalje sledí.)

Slovensko slovstvo v letu 1860.

Minulo leto 1860 je rodilo več sadú na našem književnem polji, kakor nektere prejsnih let. Predlanskim je slovenski domoljub le 12 novih bukev pridjal svoji knjigarnici; poglejmo, koliko lani?

*) To, kar gosp. dopisnik tukaj popisuje, ni izmišljena reč, ampak — Bogu bodi potoženo! — je večidel dogodba, ki smo jo slišali v ljubljanski porotni sodbi. Vred.

*

1. „Novice“. Izhajajo pod vredništvom dr. Jan. Bleiweis-a že 18 let in so med ostalimi časopisi kakor matica med bčelami, ki na vse strani skerbí za blagor svojega ula. S pomočjo najizverstnejših pisateljev slovenskih prinašajo toliko zanimivega in koristnega branja, da jih vsak, kdor jih pozná, visoko čisla in z veseljem prebere in zopet prebira, naj si bo boren kmet ali učen gospod.

2. „Slovenski Glasnik“. Verlo se obnaša že tri leta pod vredništvom Ant. Janežiča v Celovcu; pisan je za izobražene Slovence in pripraven posebno za slovensko mladež, ker prinaša kratkočasne in podučne članke, spisane večidel od dijakov dunajskega vseučilišča.

3. „Slovenski Prijatel“. Izhaja že devet let v Celovcu pod vredništvom Andr. Einšpieler-a in skerbí vestno za duševni napredek našega naroda.

4. „Zgodnja Danica“. Vredjuje v Ljubljani Luka Jeran. Že 13 let potuje po slovenski zemlji, je skoz in skoz pobožnega obsežka, in je, kakor je „Slov. Prijatelj“ posebno pripraven za duhovne gospode, pripravna za prosto ljudstvo.

5. „Drobtinice“ za leto 1860. 14. tečaj, vredil M. Stojan. Čeravno jih je bil lani mraz poparil, so se vendar zopet okrepčale na veliko veselje slovenskega ljudstva, kteremu so tako potrebne kakor žejni zemlji dež o poletnem vročem času.

6. „Narodnost in slovenstvo“. Spisal J. Rogač. Dokazuje gospod pisatelj v tej knjigi, kako potrebno je čislati narodnost tudi v keršanskem obziru, in koliko pripomore narodna zavednost k pobožnosti in pravi kreposti ljudstva.

7. „Slovenske zdravice“. Zložil Juri Fleišman. Razveselile so vsakega, ki si rad zapoje pošteno pesmico v družbi prijatlov pri kaplji rujnega vinca.

8. „Slovenska Gerlica“; 5. zvezek. Pesmi Prešernove, napevi Mašekovi. Pesnik in skladatelj počivata v hladnem grobu, njune kosti trohnijo pod grudo, oba spita večno spanje v černi zemlji do sodnega dné; ali njuni umotvori živijo med nami, razveseljujejo nam serca, budijo nas k delavnosti in vabijo k posnemanju. Težko smo pričakovali Gerlice, prišla je in prinesla nam zraven medú dosti pelina, opomnivša nas: ni ga več, ki me je poslal k vam!

9. „Slovenska Gerlica“; 6. zvezek. (Kakor pri 5. zvezku).

10. „Pesmi“. Zložil Fr. Cegnar. Ime slavnega pesnika je toliko čislano po vsi Slovenii, da ga vsak domorodec z radostnim spoštovanjem izustuje.

11. „Pesmi“. Zložil Miroslav Vilhar. Zaslužijo, da se po izverstnosti svoji uzporedijo s Cegnarjevimi.

12. „Nemško-slovenski slovnik“. Vredil Mat. Cigale. Imenitno in prekrasno delo, o kterem so naši časopisi že govorili o svojem času.

13. „Porodoslovje za babice“. Spisal dr. A. Valenta. Neprecenljiva knjiga, ktera žuga spodriniti marsikteri staro neumno baburino in ohraniti nekteri materi zdravje ali celó življenje. Enakih bukev še ni imelo Jugoslavenstvo; tako so umevno pisane, da jih lahko razume vsaka kmečka ženska.

14. „Slovenski koledar 1861“. Spisal Peter Hicinger. Kakor prejšne leta, nam je tudi letos dobro došel koledar, ki hrani v malem predalčku mnogo podučivnih pa tudi zabavnih stvarí.

15. „Pratika vélika“. V imenu kranjske gospodarske družbe za prosto ljudstvo spisuje dr. Bleiweis. Knjižica, ktere kupiti ne zamudí noben kmet in malokteri gospod.

16. „Ljubice“. Četvorka po slovenskih napevih za klavir zložena od Fr. Blažka. Lepo darilo našim krasoticam.

17. „Občna povestnica“. Spisuje Miha Verne. Doklada Novíc. Utegnila bi dobro streči pri podučevanji v gimnazijah po ustrojenji šol po cesarskem ukazu.

18. „Slovenske večernice“, I. zvezek. Izdaja družtvo sv. Mohora, ki je krepko stopilo na noge po večletnem pešanji. Donašajo „večernice“ obilo število mičnih pripovedk in podučnih spisov za prosti narod.

19. „Slovenske večernice“ II. zvezek. (Kakor pri pervem zvezku).

20. „Družtveni Koledar 1861“. Tudi prostemu ljudstvu namenjen od družtva sv. Mohora.

Dalo bi se navesti še nekoliko molitvenih in bukev pobožnega obsežka.

Gospodarili smo dobro, Bog daj, da bi k letu še boljše. Od izhoda nam ustaja zarja; ne zamudimo delati dokler je dan, da nas ne prehití noč nemila! A. K. Cestnikov.

Dopisi.

Na Dunaji 7. jan. ⁂ — Čeravno nas Slovence deržavnopravne razmerja nekako ločijo od Horvatov, vendar nam pravi serce, da oni so naši pravi bratje in da njihna sreča je in bo (če ne naravnost, vsaj posrednje) tudi naša sreča. Kar se za-nje veselega prigodí, mora oveseliti tudi nas. Z veliko radostjo smo torej zaslišali novico, da je presvetli Cesar gosp. dvornemu svetovavcu baronu Metelu Ožegović-u, možu krepke neomagljive volje in prostranega znanja, enemu izmed pervih horvaških domoljubov in prijatlov slovanske omike, podelil častni naslov ekscelencije in službo stanovitega deržavnega svetovavca. Od tako globoko prepričanega in serčnega rodoljuba, ki srečo Avstrije le v resnični enakopravnosti vseh njenih narodov vidi, smejo ne le Horvatje, temuč Slovani sploh in zlasti Slovenci, pa tudi drugi narodi, ki jim je mar za obstanek Avstrije vsem plemenom enako pravične, pričakovati za terdno, da bo o vsaki priliki v sejah stanovitega deržavnega svetovavstva in v velikih zborih pomnoženega deržavnega svetovavstva (zoper ktero se sicer nekteri narodi zlasti Magjarji upirajo, ki je pa vendar neogibno potrebno za veljavo, moč in edinost našega cesarstva) krepko njih zadeve in svete pravice zagovarjal in branil. Če so se Horvatje v zadnji dobi svoje lastne časti in veljave zavedli, da z Magjarji govoré kakor narod z narodom (Bog daj, da bi se tako deržali tudi zanaprej!), mora se zlasti pripisovati temu prevzvišenemu gospodu, kteri se je, bi djal, odkar je živ (sosebno pa v ogerskih deželnih zborih do leta 1848) bojeval zoper lakomno in krivično magjarstvo, med tem ko je poštene, drugim pravične Ogre vedno čislal. Njegove so namreč tiste misli, ki jih je časnik „Agramer Zeitung“ v listih 274 in 275 l. l. zastran zveze med Ogri in Horvati na znanje dal in kterih kratek posnetek je ta-le: Od nekdaj so Horvatje in Slavonci imeli samostalno deželno upravo in v ogerskem deželnem zboru je bilo samo njih kraljestvo kakor kraljestvo samostalno po odbranih možéh namestovano. Še le po tem, ko je magjarski jezik v ogerskem deželnem zboru spodrinil latinskega, in ko je ogerski zbor po premoči magjarske večine začel spodkopavati samostalno upravo horvaško-slavonskega kraljestva, unel se je zavolj narodnosti, kakor drugač ni bilo mogoče, hud prepir med obema narodoma. Da bi se ta žalostna razpertija ne povernila, mora Horvaška in Slavonska z Dalmacijo imeti svojo, od Ogerske popolnoma neodvisno deželno upravo v političnih in pravosodnih rečéh na vseh stopnjah, toraj tudi posebni najvišji dikasterij pri dvoru presvetlega kralja, se vé da svoj lastni deželni zbor; ker drugači ni mogoče ohraniti slovanske narodnosti niti samoupravstva. Da bi pa med Horvati in Ogri vendar ostala zveza, kakoršne je potreba obema za obrambo narodnosti in svobode zoper kterega koli napadnika, in da bi se deželne naprave in postave obeh narodov preveč ne razšle ena od druge, svetuje omenjeni sostavek, da bi horvaško-slavonski zbor iz svoje srede odbiral po nekoliko mož, kteri bi se zastran vkupnih zadev in reči postavodavstva pomenjali z enacimi odborniki

ogerskega zbora in tako med obema narodoma ohranovali sočutje in enakost v deželni uredbi, kolikor je enakosti treba. Ravno po takih odborih, misli slavni domorodec, bi utegnili tudi drugi deželni zbori avstrijanskega cesarstva, kakor: češki, moravski in šlezki, dalje zbori slovenskih dežel neko medsebojno občenje vpeljati, pa vendar samostalnost ohraniti. — Druga vesela novica zastran horvaških rečí je ta, da je gosp. Ivan Mažuranić, med jugoslavenskimi pesniki in pisatelji pervak, čigar bistroumna glava in neomadežano rodoljubje že davno sluje, postavljen za predsednika horvaškega dvornega dikasterija, v kteri službi utegne imeti priliko v zbirališči ministrov spregovoriti tudi ktero za pravice vseh avstrijanskih Slovanov. Da mu je čast horvaške samostalnosti in narodnost slovanska pri sercu, spričujejo nam imena slavnih mož. kakor: Štrosmajer, Kukuljević, Vukotinović, Erdödy itd., ktere je po njegovem nasvetu presvetli Cesar na vse žive dni imenoval za velike župane ali nadžupane. — Kakor se mi Slovenci serca nadepolnega oziramo na svoje jugoslavenske brate, upamo, da tudi oni nas ne bodo pisano gledali zavolj peščice nemškutarjev našega rodú, ktere jim je v zadnjih letih nemška birokracija, ne pa blaga Slovenija poslala; ker vemo, da so po zapisniku sabora trojedne kraljevine Dalmatinske, Horvatske in Slavonske godine 1848 u članku XI. pod točko 6. že ondaj bili zaključili ovako: „Da se kraljevina Dalmatinska kao celoviti dio sa trojednom kraljevinom sjedini, — a ostale jugoslavjanske pokrajine monarhie austrijanske, kao što je novoustrojena Srbska, za tim dolnja Štajerska, Koruška, Istra i Gorica (Kranjska je menda bila le po goli naključbi izpuščena), da se u bližnji savez s ovima kraljevinama metnu“.

Na Dunaji 12. jan. H. Б. — „Vojvodine ni več, zaranjena je“, pravi serbski domoljub Milutić, pravijo drugi domoljubni Serbi in pravimo tudi mi z žalostnim sercom, ki hočemo biti ravnopravni Avstrijanci. Vojvodine ni več, ker je zedinjena (kako? se bo še le pokazalo) z ogersko krono. Niso sicer Serbi sploh zoper to; al narod — pravijo — bi se bil moral v skupščini poprašati, ter stalno dogovoriti, s kterimi pogodbami da pristopi, ker „clara pacta, boni amici!“ in ker tudi dobro pomnijo, kako so Magjari ne davno ž njimi ravnali. Tedaj pred vsem drugim pošten dogovor in javne pogodbe z ljudstvom, ki ima svoje pravice in je narod, ki more reči: „I jedan Srbin, ako ostane, on je narod!“ In nikdar tudi niso Madjari Serbe „na sablju“ dobili, ter jih podjarmili, namreč so bili s pogodbami in svojimi pravicami pod njihovo krono. Kdo pa jim zdaj po oklicanem zedinjenju bo porok, da se pogodé, da bo za-nje pravično in tudi Madjarom všeč? To mervico v spomin bivše samostojne Vojvodine! — Bati se je pa tudi, da ne bo danes ali jutri s trojedinim kraljestvom ravno taka se zgodila, da bode „pars adnexa“, ker je grof Apony „judex curiae“ izvoljen, ki je menda le s to pogodbo to visoko službo prevzel. Kako da bo, se bo kmali pokazalo in če bo „pars adnexa“, so zastonj Jugosloveni leta 1848 in 1849 krí prelivali, zastonj se bíli za svobodo in samostalnost svojo! Zatorej „videant consules! — Kako pa tukaj pri nas? — Grozno sumljivo je to, da nekteri tako imenovani „liberalni“ pa gadje dunajski listi — in na njih čelu „Presse“ — na vrat na nos proti cesarskemu diplomu od 20. okt. vpijejo in pišejo: da bi namesto deržavnega zbora le sam nemško-slovanski zbor dobili! Le tako pravijo, še moremo z Ogri v ravnovagi ostati, drugače je — viža ven! Tudi kličejo za te dežele, eden huji memo druzega, za novo vstanovitev ministerstva nauka — ob enem: spet ponoviti v teh deželah se vé da v manjši meri centralizacijo, to je, rešiti še Nemčii na Dunaji, kar se dá, da se bo sopet v vsem lože šopirila na račun in žulje druzih, toda ustavnih narodov! Če je pa, Slovenci! res, da živimo v važni pa nevarni dôbi, po kteri pride ali srečna ali nesrečna prihodnost ne samo nam, ki se izobraženim prištevamo, ampak vsemu ljubemu narodu, ki ga tarejo križi in nadloge in težave na vse strani, in je brez dvombe rešenika vreden; če je res (se vé da je!), da imamo svoje zagotovljene pravice in da imamo tudi mi v veličanski versti ustavnih avstrijanskih narodov biti in se lastnega svobodnega življenja veseliti, v zboru „viših“ govoriti in se o domačem in deržavnem blagostanji posvetovati; če je res, da tudi pri nas veljá: „vox populi, vox Dei“ in da nismo in ne moremo biti igrača nekterih tujih ali nehvaležnih domačinov, kterim sicer dobro dé naš domači kruh, blagor naš pa nič manj ko to; če je res, da si vsak svojo srečo kuje, in da le tisti kaj najde, kdor iše, stanovitno iše, in se dela s terdno voljo in možato poprime: oh! ne zamudimo sedanje priložnosti, bodimo najpred dobri domačini z besedo in z djanjem, da se ustanoví tudi potem mogočna Avstrija, ker le sami terdni, močni in prerojeni moramo k novi veliki deržavi pomagati! Ne bo to toliko dobro za nas, kolikor za naše naslednike, ker gerdo bi bilo, da bi rekli: „za nami (naj pride) povodenj!“ In čemu tudi, da bi le nekteri se mučili (kakor za kratek čas) s slovenstvom, ali k večemu serborita mladina in častno duhovstvo, stari pa in druga večina bi ga pa zasmehovali, z nogami teptali in komaj še terpeli? Čas hití in kliče vedno „naprej, naprej“ (že od lani tudi pri nas skorajda z močnim glasom!); vlada sama je 20. oktobra povzdignila glas „naprej!“ in ni ga naroda, da bi še spati mogel, veliko se jih okoli nas že giblje in kliče „naprej!“ Začnimo strojiti v domači hiši, delo samo bo mikavno ter vabivno na vse plati, in blagoslov od zgorej mu ne bo zaostal, ker delo je pravično in pošteno!

Od Primorja 5. prosenca. K. — O političnem obzorji le toliko, da je pri nas ravno tako megleno kakor po vsi Avstrii ali prav za prav po celi Evropi. Al pustimo politične homatije, povejmo raje kaj bolj realnega. Nekteri gospodje deržavni svetovavci so pretečeno poletje v Beču zastran žandarjev prav tako besedovali kakor ženica poterpežljivega Joba v svetem pismu, namreč „žandarji niso potrebni, pa dosti koštajo“. Število žandarjev se je res zdaj jako skerčilo, al ostali so davki pri starem — in kar manj žandarjev imamo, so pa lupeži in pa tatje svojo rokodelstvo tako prederzno ponavljati jeli, da ljudstvo pri nas povsod čez to toži in godernja. — Pred malo dnevi je bil poštni voz v Istri in na starega leta večer na reški cesti blizo Hrušice obropan Kaj tacega se vès čas, ko smo žandarje imeli, menda nikdar zgodilo ni. — Neki teržašk časnik mestnega župana, viteza Tomazin-a, ki je odločil, se v pokoj podati, sila zarobljeno napada. Nepristranski mestnjani pa vse drugač mislijo, ter samo to željo imajo, da bi po njegovem odstopu le njemu enacega moža zopet za župana dobili. — Tukajšni skozi in skozi slovenski Brežani, ki jim je pa žalibog! na Gorenskem jako čislana brežanka že pred več leti potekla, po pravici pričakujejo, da bo tudi za-nje cesarski patent od 20. oktobra l. l. obveljal in da bo enkrat njihove ostudne zaveze z italijanskim Koprom konec. V ta namen mislijo zopet vikšemu poglavarstvu prošnjo predložiti. Prav tako! le prosite in se vam bo dalo; išite in bote našli, terkajte in se vam bo odperlo! Al ne samo zavoljo nadležnosti vaše, ampak zavoljo „pravice“ se vam mora dati, česar potrebujete.

Iz Karlovca 6. jan. L. M. K. — Da bi tudi vam Slovencom novo leto srečno bilo, želimo Karlovčani vsem poštenim Slovencom iz serca. Ako se na pretečeno ozrèmo, vidimo, da je nam na političnem obzorji stare pravice sopet povernilo. Bog daj, da bi novo leto pravedno bilo tudi vam milim bratom Slovencom! Spominjamo se pri tej priliki, kar je pesnik pel:

„Četiri su Bogom dane,
Najstarije naške grane,

Četvori je narod taj:
Srblji, Hrvat, Bugari
Te Slovenci, korien stari,
U toj slozi zemski raj".

Al kaj! to so le lepe poezije. Obernimo se raje na praktično stran. Čeravno je združenje Dalmacije s Hrvatsko gotovo, nas vendar ne veselí slišati, da neka dušmanska stranka tam po sili to zabraniti hoče. Morebiti bote tudi prašali: Kaj je pa s staro kranjsko Reko? Tudi tam imamo takih neprijateljev, kteri nečejo o zedinjenji Reke s Horvatsko nič vediti; eni jo vlečejo na Talijansko, drugi na Magjarsko. Ako te dve stranki napeljujete na svoj „historički" mlin, bi menda Vi Kranjci še z večim pravom lahko rekli, da Reka je kranjska, ker je enkrat k kranjski deželi spadala. *) — Pri nas od novega leta razun „Obče poslovnih novin" tudi lokalen list „Karlovački Viestnik" imamo, kterega naša čitaonica izdaje dvakrat na teden, in kteri utegne tudi Kranjcom in Slovencom v obče zanimiv biti, ki mnogo z nami teržujejo. — 3. dan t. m. smo imeli veliki ogenj v terdnjavi, pa vendar hvala Bogu, da ste le dve lesene hiši pogorele. Pri nas je zavoljo terdnjave dosti lesenih hiš in zategadel zmiraj dosti nesreče. Kdaj nek se nam bo svobodno zidanje hiš dopustilo? Čas za to bi že davno bil, in lepo mesto bi bilo se že jako razširilo.

Iz Haloz na Štajarskem 10. pros. — 8. t. m. je nek c. k. poverenik pri sv. Barbari v Holozah pregledoval volivski spisek od leta 1849 z župani, prisežniki in drugimi možmi. Pred tem delom je treba bilo razjasniti, kdo nima pravice voliti, da se ima volivski spisek deželnemu namestništvu poslati na pregled, in za kakih pet tednov bo se volilo. Volitnemu spisku je priložen razglas, ki naznanja, da, ako bi kdo kaj imel ali vedil proti kteri vpisani osebi, volivstvu ali opuščenju kakega moža, se pritoži v vpozivnem zapisniku, ki je pri županu razgernjen. Poverenikova reč je bila tudi overe za volitev razložiti. Vse to se je res zgodilo, al — ne slovenski, ne nemški (kar bi zastonj bilo, ker razve dveh ali treh nikdor nemški ne zná, pa šče ti kako!), temoč v nekoj mešanci, ki ji naši ljudi pravijo „otrobe vezati" brez ene po govornih pravilih zložene povedi: „gor pusti ležati lista"; „to poslali na štothalteria"; „kundmahenga na hrama gor djati"; „švarenga v protokola pišo"; „tisto ne morem vaš gor pisat"; „kdo v aresti ali štrafenga bili" itd. Po taki razkladi so možje o razumku poprašani odgovorili končí nekteri, da vedó, kar jim je hotel povedati. Res posebni dar Božji je, da neučeni ter ne prav školani Slovenci tako gnjusno pokvarjeno besedo razumejo. Tako se našemu seljaku zakoni razkladajo! Mili Bog! tako se tvoj prelepi dar kvari, ter v spake sprevrača. Ni li to nezmeren greh proti tvojim naredbam, našemu milemu jeziku ter tudi nemškemu? Pravičnost! šče te izdaj odnikodar ne? Lepa si golobica moja, prijateljica moja, zaročnica moja, pridi, pridi in razveseli me! Rečena „kundmahenga", obešena zvunaj na steni predstojnikovega hrama, in vse drugo je pa vendar po nemški. Kako za Boga drazega bode si mogel naš Holožan to tolmačiti? Mislili smo, da bode po novi državni sostavi tudi nam nova doba napočila; pa dosle še ni sledú ne tirú o nji. Kamenje se nam daje za kruh, akoravno se ustavljamo in upiramo takim napakam, ter hočemo in terjamo pravico za svoj jezik v ime Boga, čegar dobrotljivost nam ga je podariti račila, — v ime svetlega cesarja in od cesarja Franca Jožefa I., ki je vsem narodom svojim 20. oktobra ravnopravnost zagotovil, v ime poštenega slovenskega naroda, ki kakor svoje življenje iskreno ljubi svoj jezik, pokoren kakor drugi narodi nosi vse deržavne bremena, ter je vsele bil zvest vladarju. Svet sodi, je li naša terjatev pravična ali ne! Holožan.

*) Ako bi prepohlevna Kranja knjigo svojih „historično političnih" pravic odperla, bi marsikaj našla, kar je nekdaj njeno bilo. Tako, na priliko, je za avstrijanskima vojvodoma Albertom III. in Leopoldom III. v letu 1374 z mnogimi druzimi okrajnami tudi Reka kranjski deželi vdružena bila, in Ljubljana je središče in poglavno mesto poprej posamnih majhnih okrajin bila. Okoli leta 1527 in pozneje ste bile mesti Reka in Terst kranjskim „deželnim in dvornim pravom" podložne; Reka je plačevala kontribucijo kranjskim stanovom, in cesarski ukaz od 26. nov. 1539 pravi, da Terst in Reka sta na Kranjskem. Še le cesar Jožef I. je Reko izročil ogerski kroni, pa ji je ni popolnoma vdružil. Vred.

Iz Gradca 5. prosenca. Dr. R. — Tukajšni mestnjani se že kaj živo poganjajo za to, da se uresničijo še komaj napovedane nove pravice. Pogostoma se pogovarjajo o volitvah v mestno starešinstvo, akoravno še se niso stranke čerstvo ustanovile. Pozná se, da dihamo nov zrak. Vse se trudi, spraviti svobodoljubne možé korenitega značaja na imenitne mesta občinske uprave, saj je občina (srenja) podlaga deržave. Kaka je una, taka je ta. Živo pričakujemo, da se bodo tudi naši rojaki zavedili važne sedajne dôbe, da postavijo povsod po slovenskih mestih, tergih in vaséh prave možake na čelo. Mi Slovenci moramo posebno na to gledati, da dobimo v občinske odbore take može, ki se zavedajo, da so Slovenci, kterim grejo enake pravice na zemlji domači, kakor jih vživajo drugi narodi na svoji. Ni tedaj treba, da bi pri občinah po deželi mogli župan in odborniki znati nemški jezik, ker bode odslej tudi naš mili jezik materinski dobil večje pravice, ter se ga bojo bolj resno poprijeti in naučiti morali tisti, kteri bodo kot uredniki opraviti imeli z našim narodom. Perva skerb novih namestovavcov pa naj bode, da se širijo vednosti in znanosti po vseh kotičih slovenskih dežel. Že imamo, hvala Bogu, podučnih knjig in časnikov lepo število; dajajte jih torej nadepolni mladini. Med časniki so posebnega ozira vredne naše ljube „Novice", ktere že 19. leto budijo prebrisane Slovence v živobitje. „Novice" so sveto svojo nalogo slavno izverševale in jo še izveršujejo. Njih obseg je namenjen za vse stanove, posebno pa za gospodarje in obertnike slovenske, čeravno jih tudi učeni kaj radi prebirajo. Sežite tedaj po tem zares národnem listu, kterega bi sedanji čas ne smelo manjkati v nobeni občini, da si tako sosedje ob nedeljah in praznikih in dolgih zimskih večerih čas koristno kratijo. Na občinske stroške se „Novice" kaj lahko naročijo in ne bode se poznal še v tako mali srenjski denarnici tak izdajek. Naši domorodni duhovni gospodje naj vodijo pri tem svoje ovčice; saj je razprostiranje znanosti Bogu dopadljivo delo. Radovedni bomo prebirali imena tistih občin (sosesk), ktere si bodo na stroške naročile „Novice", ktere ob enem prosimo, naj nam jih razglasé. *)

V Cerknici 12. jan. *ح — Z zavidljivim očesom gledam naše brate na jugu. V tem, ko sedé že oni za mizo narodne enakopravnosti mnogojezične Avstrije, terkamo mi še zmiraj na vrata, ter prosimo, milo prosimo: za Boga, dajte nam, kar nam grè po Božji in cesarski postavi, odprite tudi našemu jeziku vrata v šole in uradnije, saj je olikan in lepo oblečen, da se mu ni treba sramovati svojih druzih bratov po prostorni Avstrii. Pa Bogu bodi milo, namest poslušati in uslišati naše pohlevne pa pravične prošnje, tišé nam vrata, odganjajo nas od njih in zmirjajo nas s panslavisti, demagogi, puntarji in Bog vé, kako še. In kdo so ti, kteri tako delajo z nami? Pravi Nemci ne, ker oni vedó keršansko zapoved: Dajte vsakemu, kar mu gré. Ampak ti so tisti, ki jih je rodila slovenska mati, izredila slovenska zemlja in ki jih še zdaj redí slovenski kruh, ti so volkovi v ovčji obleki, ki se ustavljajo cesarski postavi in so se izneverili narodi. Cesarska postava, ki mora vsakemu deržavljanu sveta in neprelomljiva biti, je, naj ima naš jezik po Slovenskem tiste pravice, ktere ima, postavimo, nemški po Nemškem, pa ti naši nasprotniki že najdejo kako pretvezo, da veržejo pod klop cesarsko postavo.

*) Radi. Vred.

Naš narod, zavedši se svojega bitja, tirja svojo narodno veljavo, pa ti jo nam podkopujejo, ozirajo se le po njim edino zveličavni nemščini zopernatorno ustavljaje se tirjatvam domoljubnim. Ali niso tedaj ti, ki se hlinijo dobre podložne, da ne rečem sovražniki, saj zoperniki cesarjevi in narodovi? In tacih se še nahaja mnogo sèm ter tjè po Slovenskem. Oni sedé po katedrah nižjih in višjih šol, kjer bi se imela ljubezen do domovine vsajati v mladostne serca; oni zapovedujejo in delajo sodbe ljudstvu v njemu nerazumljivem jeziku, ker menijo, da je narod zavolj njih, ne pa da so oni zavolj naroda; taki zaslepljenci so tudi v kmečkih in gosposkih suknjah po deželi, ki so toliko klopi dergnili po šolah, da mislijo, Bog vé, koliko da veljajo, ako zaničujejo domačo besedo bahaje se s ptujo; celó med njimi, ki služijo v svetišču Gospodovem, so, pa hvala Bogú, le prav redki, ki še zmiraj sline cedé po priljubljeni ptujšini, kakor nekdaj Izraeljci v puščavi po egiptovskih piskrih. Kakor učimo spoznati škodljive in strupene zeliša, da se jih varujemo, tako spoznavaj tudi ti, mili moj narod, svoje nasprotnike, da se jih varuješ in milovaje njih slepoto ogiblješ. Avstrija se prestvarja. Posamne dežele dobivajo nazaj svoje zgodovinske pravice, narodi svojo narodnost in ž njo javno veljavo svojega jezika v šoli in uradnii. Slovenci, povzdigujmo tudi mi svoj glas, da ne zamudimo pripravnega časa! In to ne samo po slovenskih časnikih, ker teh menda ne berejo veliko na Dunaji in zato ne zvedó iz njih naših želj in potreb. Ne zanašajmo se tudi ne veliko na druge, ampak sternimo se sami, spišimo prošnjo in pošljimo jo slavnemu ministerstvu na Dunaj. Iz tega namena se zberite domorodni korenjaki v Ljubljani, zložite prošnjo, in pošljite prepise po vsem Slovenskem, da nabiramo podpise in izročimo jo potem sl. ministerstvu. *) Kakor je deržavni minister Galicijane prijazno sprejel in poslal potolažene domú, tako bo tudi našo prošnjo. Kadar smo to vse lepo in prav poskerbeli, skerbimo pa še, da spravimo svoje može v deželne zbore, ki se bodo z živo besedo potegovali za naše pravice. V deželnem zboru, na tistem častnem in važnem mestu, bi morebiti sedel rad marsikdo, pa ni vsak za to. Deželni zbornik, je treba, da je pošten in razumen človek na vse strani, učen, pa tudi vediti mora naše potrebe, nad vse pa je potreba, da ljubi svoj narod, ki ga namestva v zboru, ker le, ako ga zares ljubi, se bo tudi krepko za-nj potegoval, ne bojé se nikake zamire in protivnosti. Slovenci, glejte, glejte, da ne boste volili tacih namestnikov, kterih ljubezen do naroda in poštenost serca vam ni popolnoma znana, da si z napčno volitvijo ne spletete šibe, ki bi vas morebiti pozneje hudo tepla. „Novice“ so prevzele hvalevredno nalogo, svetovati vam za deželne zbore pripravne može. Nadjam se tedaj, ker so moje želje čiste ko zlato, da ne bom razžalil blazega gospoda, ako imenujem danes očitno njegovo ime, in ga priporočam posebno Notranjcom za deželnega zbornika, in ta je: Gospod dr. Bučar, advokat v Postojni. Njegovo serce je blago, njegova glava modra, njegova pravičnost in poštenost znana, on vé tudi naše potrebe in ima verh tega še to lastnost, brez ktere bi ne smel nobeden sedeti v deželnem zboru, da je iskren domoljub, slaven Slovenec od nekdaj.

Iz Ljubljane 15. jan. — O trojnih zborih imamo danes omeniti, ki so bili poslednje dni tukaj. Ker nam pa zmanjkuje prostora za obširne popise, naj povemo vse ob kratkem. — Kupčijska in obertnijska zbornica je imela 8. dan t. m. zbor, v kterem je na vprašanje dnarstvenega ministerstva: kako bi se mogel nadavek (ažijo) srebra za vselej odpraviti in bankovcom spet njih popolna veljava pridobiti? po predlogu gosp. Heimann-a odkritoserčno odgovorila, da čvetero je živa potreba: 1. naj vlada skusi si zaupanje ljudstva sopet pridobiti in ohraniti s tem, da 2. resno in popolnoma zapustí sedanje vladarstvo, ki se ne ujema več s potrebami sedanjega časa; naj 3. podeli cesarstvu ustavo (konštitucijo) od leta 1849, da bo tudi ljudstvo imelo v vladnih zadevah besedo, in 4. dunajska banka naj postane samostojna in neodvisna od vlade. Kdor je vprašan, ima pravico govoriti, pa tudi dolžnost, odkritoserčno razodeti bolezen in pošteno nasvetovati zdravilo. To je zbornica storila. — V zboru zgodovinskega družtva 3. dan t. m. je gimnazijski ravnatelj gosp. Nečásek priobčil zanimive čertice iz življenja Metelkovega, po kterih je bil leta 1789 v Št. Kocijanu na Dolenskem rojeni, leta 1814 za mašnika posvečeni gospod 6 mescov za kaplana v Gorjah; leta 1817 je bil učitelj slovenskega jezika izvoljen, leta 1819 in 1820 je namestoval učitelja italijanskega jezika, po Vodniku je od leta 1819 prestavljal vladne oklice v slovenskem jeziku, leta 1825 je izdal véliko slovnico svojo, leta 1830 posebno slovensko slovnico za preparande ljudskih šol itd., zgodovino slov. slovstva je zapustil v rokopisu. Marljivi tajnik zgodovinskega družtva gosp. Dimic je priobčil posnetke iz 16, v tukajšnem muzeji shranjenih pisem znanega gosp. Janeza Primica (rojenega Kranjca), ki je bil licealne knjižnice skriptor in pervi učitelj slovenskega jezika v Gradcu. Tri slovenske in ostale nemške pisma obsegajo mnogo mičnega gradiva za slovstvo slovensko. Gosp. prof. Macun je pri tej priliki obljubil, za časnik zgodovinskega družtva „Mittheil.“ toda v slovenskem jeziku spisati sostavek o pervem razvitku slovenščine na Štajarskem, kar nam je jako draga novica. — Družba za bolne kupčijske pomočnike je imela 6. t. m. svoj letni zbor, ki ga je gospod Ambrož kot vodja te družbe s krepkim ogovorom začel, kterega načelo je bilo, da „sloga jači, nesloga tlači“; povedal je med drugim tudi, da je lani čez stroške družbi 641 gold. 77 kr. ostalo. Sklenjeno je bilo v tem zboru ples napraviti v pripomoč družbini kasi, ktera v svojem milostnem namenu mnoge podpore potrebuje. „Kupčijski bal“ bo tedaj gotovo spet letos se odlikoval v versti najbolj priljubljenih plesov.

Iz Ljubljane. „Novice“ dobivajo sedaj od vseh strani slovenske zemlje toliko spisov in dopisov, da ne morejo ž njimi tako hitro na dan kakor bi rade. Al o političnem časniku še ni duha ne sluha od nikodar. Res silno potreba je vsem Slovencom vsakodnevni časnik, v kterega bi oglasi vseh gospósk po vsem Slovenskem prihajali, ker je nespametno nemškemu časniku, ki ne prihaja Slovencom v roke, prilikati slovenske naznanila. To mora biti zopet en zahtevek prihodnjega deželnega zbora. — V poslednjem zboru tukajšne hranilnice je bilo sklenjeno, da ne le samo kaki trije ljubljanski tergovci, kakor je dozdaj navada bila, naj bojo „izvoljeni“, iz hranilnice jemati dnarja na pósodo, ampak še več druzih, ki so ravno tako terdni in pošteni kakor uni. To je prav, — zakaj to je bila ravno velika napaka, ktera pa, ne vemo zakaj? ni bila nikdar omenjena, da le kakim trem je bila hranilnica „dobra matka“, drugim pa ne. Zdaj bo več kupcov te pomoči (vsak do 30.000 gold.) deležnih, vendar v kasi mora vsaki dan okoli 50.000 gold. pripravljenih biti, ako ta ali uni hoče v hranilnici spravljeni dnar nazaj imeti.

*) Opiraje se na to, kar je gosp. minister Schmerling 4. dan tega mesca poslancom iz Galicije rekel: „So wie die in der Druckschrift enthaltenen Wünsche, werden wir auch alle im privaten Wege an uns gelangenden Vorstellungen, sie mögen schriftliche oder mündliche sein, in gewissenhafte Prüfung und Erwägung ziehen, um in den Landesstatuten und den organischen Gesetzen, so weit es thunlich sein wird, die berechtigten Wünsche des Landes zu berücksichtigen“, se bo skušalo doveršiti take prošnje pismo, ktero smo že v poslednjem listu „Novic“ za potrebno spoznali. Vred.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Cesarski ukaz od 7. t. m. oklicuje pomilostenje na Ogerskem, Horvaškem, Slavonskem in Erdeljskem od 1. januarja 1859 zavolj političnih hudodelstev ali pregreškov obsojenih.

— Po novi postavi ne bo vprihodnje treba, da bi tiste spričevala štempljane bile, s kterimi se gospodarji, ki hočejo za svojo kobilo premijo dobiti, morajo pri komisii skazati.

— Dunajski časniki naznanjajo, da se je sedaj po odstopu grofa Gołuhovskega sprevidilo, kako pomankljivo in nedosledno je v lanskem letu bilo razglašanje cesarskih postav v raznih avstrijanskih jezikih, in da se dotične ministerstva posvetujejo, kako bi se ta reč popravila. „Novice“ so dostikrat povzdignile svoj glas zoper to napako in zoper krivico, ki se tako dela nenemškim narodom. Če je kaka naredba namenjena samo za uradnika, ne gré v „Reichsgesetzblatt“ (deržavni zakonik), če pa veljá za ljudstvo, mora biti vsaka brez izjeme razglašena v vseh jezikih. To je pač zmeren zahtevek, kteri bo, ako Bog dá, v deželnih zborih obveljal, če se tolikokrat obljubljena enakopravnost vseh narodov misli kdaj izpeljati. — Tudi so bile lanske „Novice“ enkrat že povedale, da po neki birokratični napeljavi se utegne zgoditi, da bodo po Koroškem slovenske soseske prejemale v prihodnje samo nemške „Abdrücke aus dem Reichsgesetzblatt“, in res smo zvedili, da se je tako sklenilo. Samo župan v slovenskem Plajbergu dobiva po eno litografirano prestavo (!) od nekterih postav. Upamo, da bodo koroški domoljubi vsaj našli kako sredstvo, po kterem bi se ta neprilika odvernila.

— Dunajska banka je razglasila svoj dnarstveni stan v preteklem letu, iz kterega se kaže, da je imela konec leta kovanega dnarja za 89 milijonov in 167.926 gold. v svojem premoženji, bankovcov pa je dala med ljudstvo za 474 milijonov in 861.562 gold. Vlada ji je lani poplačala 43 milij. in 115.177 gold., tedaj svoj dolg pri banki znižala na 257 milijonov in 54.159 gold.

— Časnikov izhaja to leto v vsem našem cesarstvu 342, in sicer nemških 205, českih 17, poljskih 14, srbskih 5, horvaških 6, slovenskih 5, magjarskih 51, romanskih 3, laških 35, rusinski 1, gerški 1.

— Večmesečnega preiskovanja nunskega gospodarstva v videnski bolnišnici je konec; pravda leží zdaj pri deželnemu poglavarstvu. „Medic. Woch.“ je izrajtala, da so si „te ženice iz golj kristjanske milosti v 3 letih prigospodarile okoli 140.000 gold“. Ali je to le hudobno obrekovanje ali je žalostna resnica, bo sodba razodela, ki ne more več luči pod mernik staviti.

Horvaško. Iz Zagreba 9. jan. Telegrafno pismo iz Spljeta naznanja, da iz Dalmacije v bansko konferencijo povabljeni zaupniki ne pridejo le-sem. — Tudi iz Zadra se sliši, da mestni poslanci nočejo iti v Zagreb. — „Pozor“ opominja bansko konferencijo, naj ne trati dragega časa nečimerno in se požene za to, da berž ko berž se skliče deželni zbor.

Iz Istre. Neizrečeno veseli smo, da po ces. sklepu od 27. dneva preteklega mesca je naša dežela spet ločena iz občne avstrijanske colne zaveze, po kteri je naše brodništvo in kupčijstvo veliko veliko škodo terpelo. Hvala Bogú, da smo rešeni te nadloge!

Česko. Iz Prage 12. jan. — Danes zvečer je umerl slavnoznani knjižničar Hanka, ki je več časa bolehal za želodečinim rakom. — Ojstra sodba, ki je doletéla česka časnika „Čas“ in „Narod. Listy“ in pa nemško „Tagespost“ za to, ker so vzeli v svoj list neki sostavek, ki pravi, da ni čista resnica bila, kar je policija zastran dogodbe poslednji večer l. l. v Pragi oklicati dala, uzrokuje med ljudstvom velik hrup in skor vsi časniki so zlo zlo poterti, da pod ministerstvom gosp. Schmerling-a se more kaj takega goditi, da ima policijni direktor Paüman oblast, vrednike zavoljo tega obsoditi za 14 dni v zapor, 200 gold. kazni in še več druzega! Ker so vredniki se pritožili zoper to, vse radovedno pričakuje, kaj bo iz tega.

Ogersko. Deželni zbor, na kterega je pozornost cele Avstrije obernjena, se bo 2. dan aprila začel v Budi. Ogri gospodarijo zdaj čisto po svojem, in skor da je podoba, da ne dvorni kancelar Vay jim daje ukaze, ampak óni njemu. Že celó o tem se čujejo glasi, da deželnemu zboru mora biti pravica, določevati davke in dovoljevati rekrute. Namesto grofa Ivana Cziráky-a je grof Juraj Apponyi izvoljen „judex curiae regiae“.

Bavarsko. 5. dan t. m. je poleg Hemau-a zmerznilo 7 otrok, ki so o hudem zametu iz šole šli; vseh 7 revčkov so našli na kupu skupaj. — Ravno to noč je na Pruskem postilijon, ki je pošto iz Stralsund-a peljal, na vozu zmerznil. Konduktêrju se je sicer čudno zdelo, da postilijon tako počasi vozi, in ko ga skozi okence podreza, naj hitreje vozi, je padel zmerznjen doli.

Laško 15. jan. Pravda v Gaeti gré h koncu. Ker je kralj neapolitanski zavergel ponudbo francozko, bojo francozke ladije, ki so dosihmal varovale Gaeto na morski strani, jo zapustile 19. dan t. m., in Sardincom je potem napad na ta edini ostanek nekdanjega neapolitanskega kraljestva od obéh strani odpert. Kralj se brani do zadnjega cempera, ker se še zmiraj nadja, da bode od njemu zvestih ljudí v Abruzah napravljena nova prekucija ga posadila spet na tron njegov. Al že več generalov, ki so pomagali temu puntu, je vjela sardinska vlada in vsa vnovič prelita krí ne bo sedaj otela kralju Francu II. njegov prestol. Ko bode Neapolitansko v oblasti sardinski — pravijo angležki časniki — bo prišel Rim z Benetkami na versto; kako bo z Rimom, se še nič prav ne vé, za Benetke pa bo gotovo huda vojska. „Herald“ pravi, da bojo kralji južnonemških deržav pomagali Avstrii in s svojo armado obsedli Tirole zato, da bo vsa avstrijanska armada mogla na laško vojsko iti. Zastran Rima se govorí v Parizu, da bo 125 poslancov v deržavnem zboru, ako cesar Napoleon omeni rimske homatije, mu žalovanje izgovorilo zastran njegove, deželski papeževi oblasti sovražne politike.

Turško. „Srbs. Dnev.“ piše, da iz Bosne in Bolgerije se čujejo še zmiraj žalostne novice. Ruski minister Gorčakof je nek sopet sprožil potrebo, pomagati kristijanom na Turškem. V Niš je prišlo 5000 vojakov s 60 topovi: „armade in topov — pravi dopisnik — je v Turčii dovolj, pravice pa nič“.

Povabílo.

Namenjen sem, ako se bo oglasilo zadosti naročnikov, izdati 12—15 svojih pesem, nekaj za samospev in glasovir, nekaj za ćveterospev. Prosim vse prijatle in rodoljube, da bi blagovolili v svojih krajih nabirati naročnikov in mi potem liste vsaj do konca mesca februarja poslati pod naslovom: Martin Jenko, Jurist in Wien. Skupovavci naročnikov dobijo na 10 iztisov 1 poverh. Cena bo 1 gld., in se bo plačevala, kadar bodo pesme gotove. *)

Martin Jenko, pravoslovec.

*) Tudi vredništvo „Novic“ prejema naročila. Vred.

Listnica vredništva. Gosp. J. T. na D: Prejeli; hvala! tudi očetu smo poslali „Novice“; pa povejte jim, da v Ž. po njih poprašajo. Gosp. ravnatelju naše r. pišete tudi sami; mu bo drago. — Gosp. J. Lack. v Petr. „Novice“ so se Vam poslale; poprašajte na pošti. — Gosp. A. Dom. v Dr: Hvala!

Kursi na Dunaji 15. januarja.

5% metaliki 62 fl. 25 kr.	Ažijo srebra 49 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 73 fl. 70 kr.	Cekini 7 fl. 10 kr.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.